

Leif Häggström

Arkeologiska utredningar inför detaljplanläggning i Långaveka

Hallands län, Falkenbergs kommun, Morups socken, Långaveka 2:3, 3:21 och 4:1.

Hallands Kulturhistoriska museum, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2017

Arkeologiska utredningar 2017

Framsida: På håll liknar dumpmassorna från utredningsschakten gigantiska mullvadshögar.

Bilden visar framför allt det västra delområdet. Foto: Mats Nilsson. (fotonr. 2017-93-01).

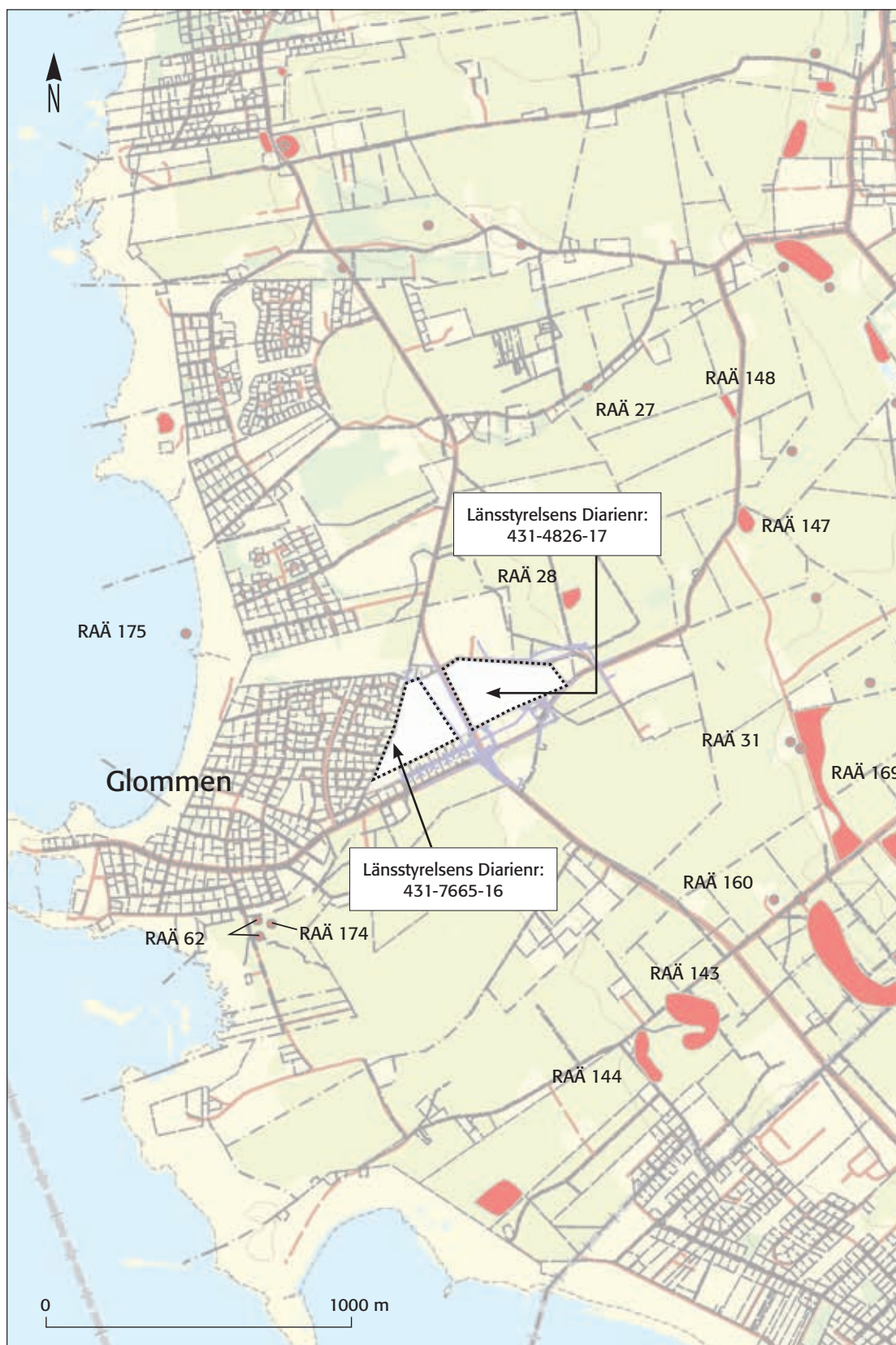
Layout: A. Andersson

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet

Ärende nr ms2006/02316

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Bakgrund.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö.....	5
Syfte och metod.....	8
Resultat Ist. Dnr. 431-7665-16.....	9
Resultat Ist. Dnr. 431-4826-17.....	9
Tolkningsförslag.....	13
Åtgärdsförslag.....	13
Källor och referenser.....	14
Tekniska och administrativa uppgifter.....	14

Figur 1: Kartutsnitt över kuststräckan kring Glommen med utredningsområdena samt i texten nämnda fornlämnningar markerade. Skala 1:20.000.

SAMMANFATTNING

Arkeologiska utredningar genomfördes på fastigheterna Långaveka 2:3, 3:21 och 4:1 i Glommen inför detaljplanläggning. Ett fåtal objekt av arkeologisk relevans påträffades och dokumenterades. Kulturmiljö Halland bedömer att objekten är av sådan art att de inte utgör något hinder mot vidare projektering av området. Vi anser även att det inte erfordras ytterligare antikvariska insatser.

BAKGRUND

Under fem dagar i oktober (2–6 oktober 2017) genomförde Kulturmiljö Halland arkeologiska utredningar på fastigheterna Långaveka 2:3, 3:21 samt 4:1 i Glommen, Morups socken. Syftet med utredningarna var att utröna huruvida det fanns fornlämningar inom områdena att ta hänsyn till inför den fortsatta detaljplaneringen och projekteringen. Inom områdena planeras bostäder respektive utvidgning av befintlig skola. Utredningarna omfattade en yta av ungefär 107 000 m².

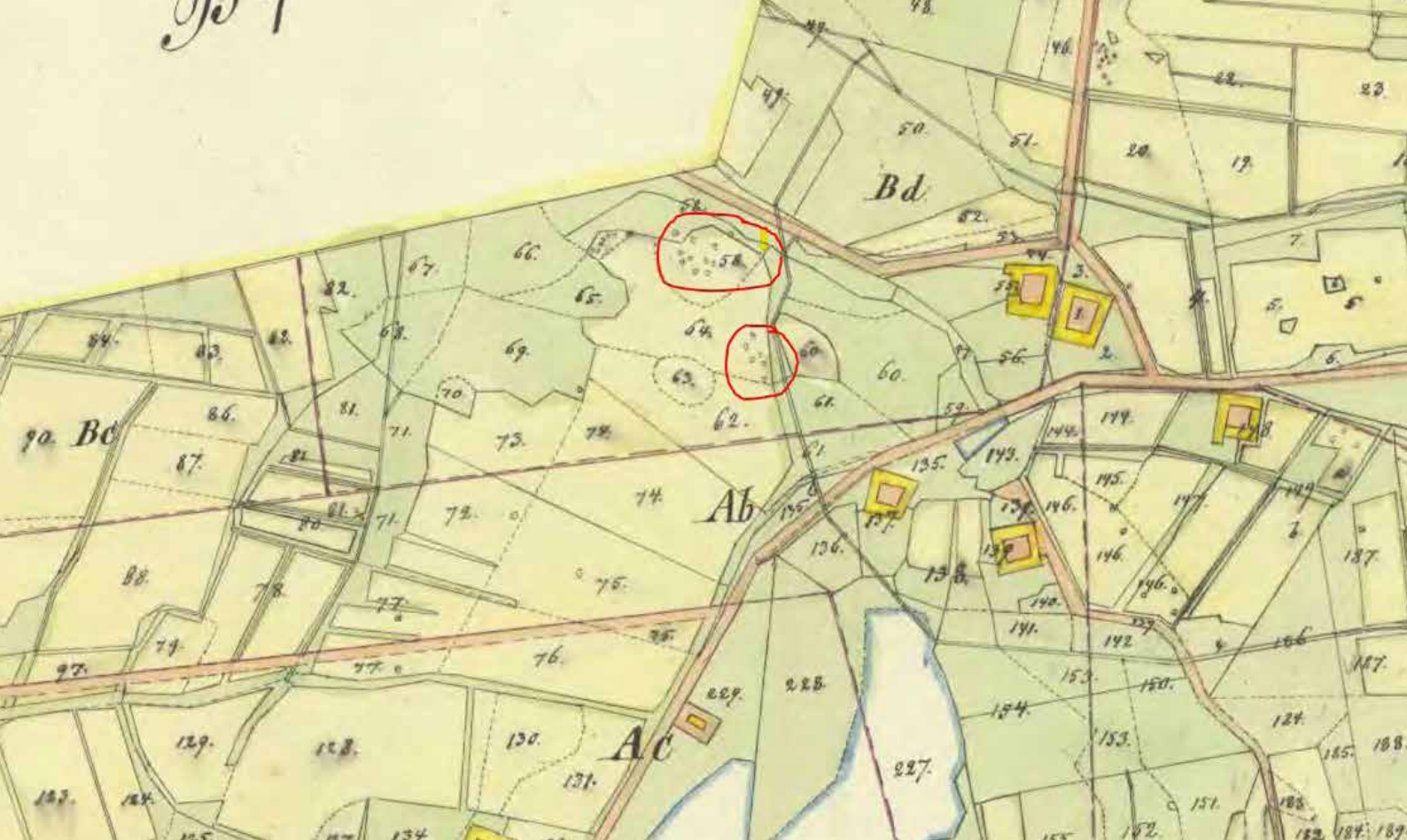
Utredningen inom Långaveka 4:1 (lst dnr 431-4826-17) genomfördes i anslutning till en utredning inom grannfastigheten Långaveka 3:21 (lst dnr 431-7665-16). I inget av fallen påträffades fornlämningar av sådan art att ytterligare arkeologiska insatser anses erfordras.

Utredningen genomfördes under tämligen dåligt väder med stark vind och mycket nederbörd vilket fyllde sökschakten med vatten tämligen omgående.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Områdena utgörs idag av hästthagar och åkermark. Det västra utredningsområdet utgörs av flack före detta havsbotten. Det östra utredningsområdet utgörs av två flacka partier av före detta havsbotten med en strandvallsliknande bildning emellan. Undergrunden utgörs av vattenmättad sand alternativt morängrus. I vissa partier innehåller undergrunden gott om sten.

Strax nordost om utredningsområdena ligger RAÄ 28 Morup, en stenåldersboplats där det hittats en flintdolk och en grönstensyxa samt flintavslag. Enligt uppgift till fornminnesinventerarna har även härdar hittats vid markarbete. Lyfter man blicken något så hittar

Figur 2: Utsnitt ur laga skifteskartan från 1845. På kartutsnittet finns märkliga markeringar som kan representera stenrösen. I de schakt som grävdes på dessa platser gjordes inga observationer av relevans. (M43-23:2, Lantmäterimyndigheternas arkiv).

man ungefär en kilometer bort ett antal fornlämningar. De ligger dock inte så nära det nu aktuella utredningsområdet att de påverkar tolkningen direkt. Lämningarna utgörs av enstensättning (RAÄ 27), tre fyndplatser (RAÄ 31, 62, 160), fem boplatser (RAÄ 143, 144, 147, 148, 169) samt två båtlämningar och vrak (RAÄ 174, 175).

Historiskt sett så utgörs området framför allt av inägor, de västligaste delarna utgörs av utmark i form av bete. De östligaste delarna av Långaveka 4:1 låg i anslutning till byläget för Långaveka by innan den skiftades ut på 1840-talet. Nära byn finns det i kartmaterialet några märkliga markeringar som kan utgöra stenrösen. Inägorna var magra och gav dålig avkastning. I *Hallands Landsbeskrifning* uppges att odlingen sällan gav mer än 2:a kornet. Inägorna beskrivs som magra och utmarken ljungbevuxen. Hela området beskrivs som fattigt, endast undantagsvis fanns där säd eller kreatur till avsalu. Det enda som gav ett överskott att tala om var "något fiskande", vilket vi indirekt finner spår av ovan när traktens fornlämningar listas och två båtlämningar eller vrak ingår.

Figur 3: Renritat historiskt kartöverlägg på vilket våra schakt har projicerats. Det blir på denna karta tydligt att utredningen huvudsakligen skett på historisk utmark och i något mindre utsträckning på inägor. Skala 1:10 000.

SYFTE OCH METOD

Syftet med utredningarna var att fastställa förekomst av fast fornlämning som kan tänkas påverka detaljplanläggningen. Syftet var också att teckna platsens kulturhistoria.

Utredningarna genomfördes på gängse sätt genom maskinschaktning. Ett system av sökschakt lades upp i grovt sett nord-sydlig riktning. Avståndet mellan schakten låg på mellan 35 och 40 meter. Schaktens exakta placering styrdes av praktiska förutsättningar så som förekomst av nedgrävda ledningar, vad gäller ledningarna kan det påpekas att det var en avsevärd skillnad mellan den placering som anges på kartunderlag och den faktiska placering som utsättaren angav i terrängen. Profana praktiska företeelser som gångstigar och hästhagars staket styrde också schaktens placering, där tanken var att orsaka minsta möjliga störning för de som passerar eller brukar markerna. De vattensjuka delarna av området schaktades mer sparsamt än övriga delar.

Schakten grävdes skiktvis ner till alven som frilades. De strukturer, anläggningar, som påträffades markerades och mättes in digitalt. Samtliga schakt och de korrekta ledningsdragningarna mättes också in. Lejonparten av de olika generationerna av täckdiken mättes in. Här kan påpekas att täckdikningen förefaller vara dåligt underhållen då det i flera fall

Figur 4: Vattnet trängde på många delar av området upp direkt ur marken så fort vi banat av matjorden. Detta ger att ytvattnet var mycket högt vid utredningstillfället, hur grundvattnet ligger i området vet vi inte. Foto: Mats Nilsson, Kulturmiljö Halland. (fotonr. 2017-93-02).

forsade upp vatten ur dem vilket innebär att de antingen är igentäppta eller är av. Det kan också påpekas inför kommande projektering att det finns ett stort behov av att kontrollera vattenflödet i området då detta i dagsläget inte förefaller vara byggvänligt.

RESULTAT Ist. dnr. 431-7665-16

Det västra området är tämligen låglänt, 3,5–3,8 meter över havet. Undergrunden/alven utgjordes av gul vattenmättad sand med enstaka vattenavsatta lager och stenlyft. Hela området upplevs som platt men när man arbetar på det framträder en mikrotopografi med svaga förhöjningar i områdets sydvästra del. Att det var i denna del de ytterst fåtaliga arkeologiska spåren påträffades kommer därför inte som en överraskning.

Totalt grävdes 27 schakt med en sammanlagd längd av 1541 löpmeter, den sammanlagda ytan på dessa schakt var 2881 kvadratmeter. Matjordens djup var ungefär 0,3 meter över hela ytan.

De arkeologiskt relevanta spåren utgörs av:

En ränna som initialt tolkades som en husränna. Detta avfärdades efter att ett kompletterande schakt tagits upp och vi kunde konstatera att det inte fanns några ytterligare strukturer som hörde till rännan. I dagsläget tolkas den som ett dike med agrar koppling, dess ålder är okänd men det är inte från modernt mekaniserat markbruk.

Längst i väster påträffades ett stolphål. Det är i princip den enda mörkfärgningen som kan vara ett stolphål som vi påträffat inom hela utredningsområdet. I ytan ser stolphålet klart ålderdomligt ut med aningen vaga kanter precis som metallålderns stolphål i motsvarande miljöer brukar ha. Vi håller det för troligt att stolphålet är förhistoriskt.

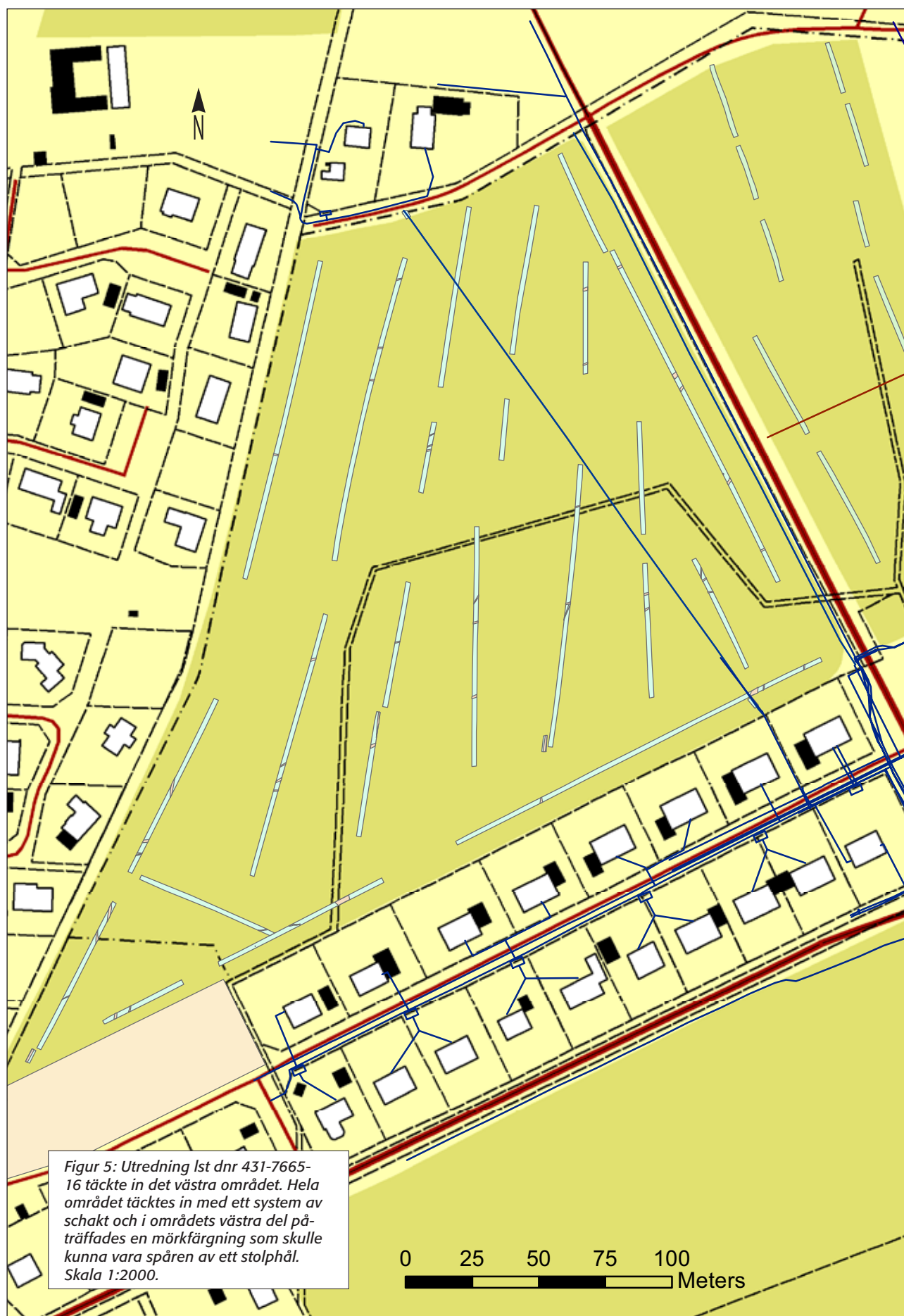
Det finns alltså ett fåtal arkeologiskt relevanta spår inom ytan, de är dock inte av en sådan art eller betydelse att det finns någon som helst anledning att förorda ytterligare antikvariska insatser.

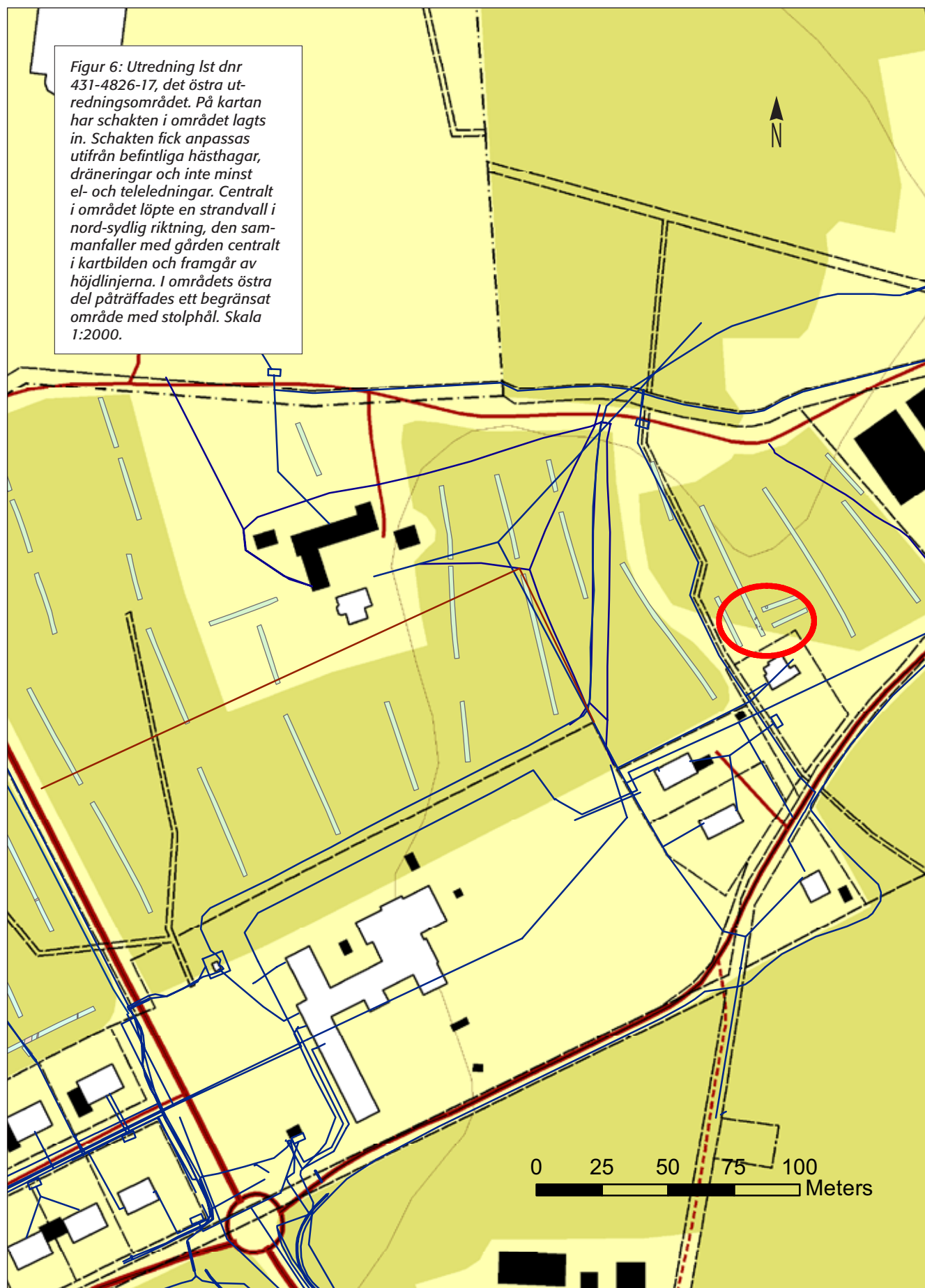
RESULTAT Ist. dnr. 431-4826-17

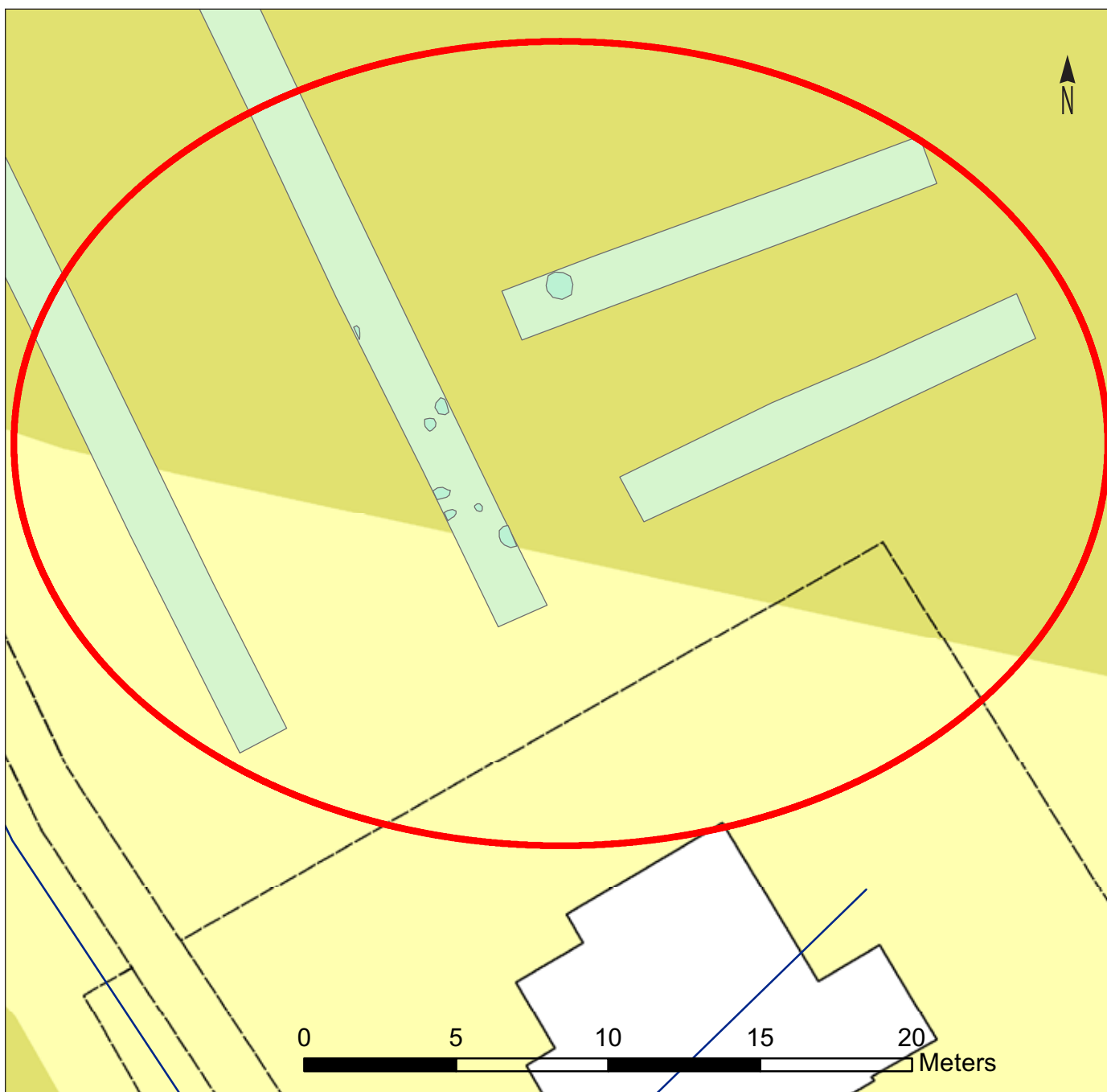
Det östra utredningsområdet kan delas in i en västlig del (3,5 meter över havet) som är låglänt och delvis vattensjuk med många små hästhagar samt en östlig del (6,5 meter över havet) som är mer höglänt och belägen i anslutning till Långaveka gamla byläge med två större hästhagar. Den östra och den västra delen avgränsas av en gammal strandvall på vilken det även finns en avstyckad gård. Den norra delen av strandvallsslutningen var så genomgrävd av markledningar att det var svårt att täcka in den lika väl som övriga delar av utredningsområdet.

Totalt grävdes 31 schakt med en sammanlagd längd om 1031 löpmeter schakt vilka täckte en yta om 1776 m². Matjordslagret var relativt tunt, de varierade mellan 0,2 och 0,3 meter i något enstaka fall nådde det upp till mäktighet om 0,4 meter.

I delområdet väster om (nedanför) strandvallen påträffades inget av arkeologisk relevans,

Figur 7: Inom ett mycket begränsat område hittades en handfull anläggningar. I anslutning till fynden ökades schakttätheten i syfte att få ett bättre dataunderlag för den antikvariska bedömningen, det kunde konstateras att anläggningstätheten är hög inom ett mycket litet område. Kulturmiljö Halland bedömer att ytterligare insatser på denna anläggningskoncentration inte är antikvariskt motiverad. Skala 1:200.

däremot kan påpekas att området ställvis är mycket vattensjukt. Att man länge haft problem med detta visar dels ett omfattande system med relativt grova dräneringar vilka dock förefaller dåligt underhållna men även genom förekomst av torvfickor med organiskt material under matjorden samt anrikning av järn vilket syntes i form av rostiga jordklumpar.

I sluttningen / strandvallen mellan det östra och västra delområdet hittades ingenting i de schakt som togs upp. Den norra delen av strandvallen var särskilt svårundersökt på grund av kabelförekomst.

I det östra delområdet var marken inte lika vattensjuk som i det västra. Ställvis fanns det en del sten i alven. På överkant av strandvallen påträffades ett antal rännor som skulle kunna vara spår av åkerparceller, det som talar emot detta är att rännorna ligger oregelbundet. I den södra delen av området påträffades tydliga stolphål. För att kunna avgränsa den förmodade boplats dessa stolphål ingår i tätades schakten upp, förhoppningen var även att finna eventuella härdar för att stärka boplatsens karaktär. De kompletterande schakten gör att vi kan sluta oss till att det antingen rör sig om en extremt liten boplats eller, vilket är troligare, är den nordligaste utkanten av en oregelbundet formad boplats. Totalt hittades sju (7) stolphål och en (1) grop inom tre schakt på mycket begränsad yta. Sannolikt har förekomsten av anläggningar fortsatt söderut där det i dagsläget står en villa.

TOLKNINGSFÖRSLAG

Av allt att döma har området endast i mycket begränsad utsträckning använts för bosättning under förhistorisk tid. Det bruk vi finner i historisk tid är mager åker och äng samt betesmark så man kan anta att området även i förhistorisk tid utnyttjats primärt som en agrar resurs. Kanske har den använts så hårt att ljungen tidigt tagit över på de mer matnyttiga växternas bekostnad, men det kan vi inte säkert hävda med stöd i de nu aktuella resultaten.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Kulturmiljö Halland anser att inga ytterligare antikvariska insatser behöver genomföras. Det finns förvisso arkeologiska lämningar inom ytan men dessa är allt för fåtaliga och oansenliga för att det skall vara motiverat att följa upp dem ytterligare.

KÄLLOR OCH REFERENSER

Hallands landsbeskrifning 1729. Band 2. Halmstads fögderi.

Lantmäteriet: Morup socken Långaveka nr 1-3, Laga skifte 1845. (M43-23:2, Lantmäterimyndigheternas arkiv).

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslutsnummer: Dnr. 431-7665-16 resp. dnr. 431-4826-17.

Eget diarienummer: 2016-431 resp. 2017-312.

Uppdragsgivare: Falkenbergs kommun,
samhällsbyggnadsavdelningen

Utförandetid: 2–6 oktober 2017

Personal: Mats Nilsson (fältarbetsledare), Leif Häggström (rapportansvarig), Anders Gudmundsson (grävmaskinist)

Koordinatsystem: Sweref 99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Läge: Halland, Morups socken, Långaveka 2:3, 3:21 samt 4:1. Koordinater dnr. 431-7665-16: X:6313048, Y: 339898, Koordinater dnr. 431-4826-17: X: 6313219, Y: 340237.

Undersökt: Dnr. 431-4826-17: 1031 löpmeter, 1776 m², dnr. 431-7665-16 1541 löpmeter, 2882 m².

Dokumentation: Provgropar, schakt, anläggningar, lager mättes in med rtk. Digital information finns tillgänglig i Intrasiprojekten Morup 2016431u samt Morup2017312u. Foton har nr. 2017-93:1–2. Inga övriga illustrationsbilder sparades. Materialet är arkiverat i Kulturmiljö Hallands arkiv.

Fynd: Inga fynd tillvaratogs

Prover: Inga prover insamlades

Datering: Odaterad

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se